

اجتهاد

Adresse:

Idjtihad Constantinople

Téléph: St. 865

XVIIIme ANNÉE

1 Juillet : 1923 — No. 155

اداره خانه ی

جفال اوغلنده « اجتهاد نهوی »

تلفون: استانبول ۸۶۵

« اون سکزنجی سنه تاسیسیه »

حیاتی ، فلسفی ، اجتماعی فکر غزته سی

نومرو ۱۵۵ — ۱ تموز ۱۹۲۳

زده صرف علمی بر مسئله اولی اوزره مجموعه مزده
بو حرفلر قبولی لزومی ایلری یه سوردک و او یوله
مدافعه یه باشلاق. حکمت بک مطبوعات مدیری، طلعت
مرحوم داخلیه ناظری ایدی. حکمت بکله بونک ایچین
بک چوق مناقشه لردن سوکرانهایت - هیچ مناسبتی یوق
ایکن - داخلیه ناظرینک حضورینه قادار دعوت ایدیلدک.
بو حرفلر مسئله سنک بر اساس مسئله سی اولاجنی
هیچ تخمین ایده نمشدیم. آره مزده عیناً شو محاوره
جریان ایتدی.

— قیلیچ زاده سن ظن ایتدیکمدن چوق جسور
ایمشک.

— جهلم نسبتنده دکم دیدم، یوزیمه معنالی معنالی
باقدی.

— شو حرفلر مسئله سنه دائر نشریاته بولونماکیزی
تنیه ایتشدیم.

— (لطیفه یه بوغارق) حرفلر، والیریکز ویا
متصرفلریکز دکلدر، که سز اونلره دیله دیککز امرلری
ویره سکز واونلرده درحال اجرا و انفاذ ایتسینلر؛ بو
بر علم مسئله سی در؛ داخلیه نظارتینک بوایشه علاقه سی
هیچ آ کلامایورم.

— فقط بونشریاتله یوتون صوفتالری باشمه اوشو.
شدیریورسک!

— اونلری علماً مناقشه دعوت ایدرسکز.

— او یله دکل. سزک حرفلریکز ایچین بر سورو
صادریقلرله اوغراشه م؛ هم چوق قونوشمه یه وقمده
یوق؛ صوک دفعه اولارق امر ایدیورم؛ یازمایه جقسکز.
عکس حالد مجموعه کزی تعطیل ده کیل الغا ایدرم.

— بز وظیفه منی یابارز، سزده سزگکی.
دیدم وچیقدم. فی الحقیقه مجموعه بو بحثه عاندصوک
مقاله یی نشر ایتدی. (حریت فکریه) ده قاپاندی والحاله
هنده تولودر:

شو محاوره کوسرتیریورک طلعت مرحوم اساساً
حرفلرک علیهنده دکلدی. یاخود بوخصوصده برفکری
وبونلره علاقه سی یوقدی. لاکن بعضی صوفتالرک خوموردا.

یاشاتمق وخلق بونکله متناسب برسویه چیقارمق ایچون
هرشیتی یاباجنی سویله دی. بوندن سوکراده معارفک
تشکیلات زراعیه نک اقتصادی، علمی و صناعی بوتون
تکاملاتک حکومتک الله کچدیکنی و کندیسنی خلقدن
داها منور و متمدن صایان بر اداره نک بویله بر قناعتله
ایشه باشلادیغنی کوریورز. بونک نه کی فائده لری
اولدیغنی آ کلامق ایچون ده سویله جه اطرافزه عطف نظر
اعتبار ایتک کافیدر. یالکیز، بوکونک حکومتی، اداره
سابقه نک بومدهش خطاسنی آ کلاماسی لازمدر، او
زمان حکومت معارفچیلکدن، زراعتچیلکدن،
صنعتچیلکدن صرف نظر ایدر و بو ایشلری اربانه
براقیر. زراعت نظارتنه دوشن وظیفه، زراعت جریا-
نلرینک و بوکاعدا احتیاجلرک ناظم حرکاتی اولمقدن عبارتدر.
علماً بو قادار کری قالان بر مملکته رسمی زراعت
تشکیلاتیله آله ایدیله بیله جک نتیجه «هیچ» دن باشقا
بر شی دکلدر. نیته کیم بویله اولمش و ملته میلیونله مال
اولان مؤسسات زراعیه رسمیه دن، زراعت مکاتب عالی-
سندن، نمونه تارالاردن، عملیات مکتبلردن...
تأسیسات و تشویقات زراعیه دن... هان هیچ بر فائده
مادیه و معنویه کورولمه مشدر. بو قادار مهم قوتلری هیچه
ایندیرمن و مدهش ضایعات و اسرافاته سببیت ویره ن
«اصول» قالغیدر. بوندن صسوکراکی مباحثه بو
حقیقی داهاز یاده ایضاصه چالیشاجقز و خسته لغی تمامیه
کوروب آ کلادقدن سوکراده چاره تدایوسنی سویله یه جکیز.

بکار بکی حزیران ۱۳۳۹ مسین ناظم

ازمیر اقتصاد قونفره سننده حرفلر مسئله سی

۲

کچن نسخه دن مابعد

هرکس بر شی سویلیوردی، هرکس صوریوردی.
بو حرفلر هانکیلریدر؟

بو حرفلر؛ ظرافتلی، شکل هندسیلرینک او یغونلغی
افقی و عمودی اولارق قولایلقله و ذوقلی بر صورتده
یازیله بیلملری و نهایت بر چوق اقوام طرفندن قبول ایدلمش
اولملری منی اعتباریله مطلقالاتین حرفلری اولاجقدی.

دوغری ایسه بو کون قوللاندیغمز عرب حرفلریله بو قابل اجرا ده کیلدر . ایشته بونک ایچین درک مضبوط ومدون بر املایه مالک ده کیلر ؛ هرکس ایستدیکی کبی یازار وهیچ بریسی خطا تلقی ایدیه من .

استعمال ایتدیگمز عرب حرفلرنده هر صدائی ویره جک قادار اصلاحات یاییسه بیله ینه ترتیب ایچین . مرتبلا ایچین بر بلادر . چونکه معلوم اولدینی اوزره بو حرفلر ایچین مطبعه لرده لاقلا اوج شکل بولونمق بر ضرورتدر . بو شکللر ایسه من حبت المجموع یوزی کچر . حالبوکه لاتین حرفلری قبول ایدیلدیکی وبونلر ده صدالی و صداسز حرفلره ، حرفلرک احتیاجز نسبتنده بعض اصلاحات یاییلدینی حالده بو عددینی اوتوزه ایتدیرمک ممکن اولور . بو ایسه ترتیب ایله اشتغال ایدن عمله مطبوعات ایچین اعظمی بر سهولت ویاظرونلر ایچین ده او نسبتده بر تصرف ومنفعت تأمین ایدر . کذا بو حرفلرله اجنبیلره تورک دیلی قولایلقله اوکرتمک قابل اولور . بوراده بر استطراد یاعق ایسترم . ضربک بزه عداوتنک اساسا دینلرده کی اختلافدن نشئت ایتدیکنه شبهه یوقدر . لاکن بو عداوتی تشدید ایدن اسباب سائردهخی اونسیتمده قوتلی دره اولابز خرسیتانلق طایله اختلاط ایتدک . قادیلر مستورینی وبزده جمعیت حیاتی بولونماسی بو اختلاطه برسد چکدی . بنی آدم لفظاً مسلمان اولمقله منزقی وفضیلتی آرتمایه جنی کبی خرسیتان اولمقله بونلردن محروم قالمسی ایجاب ایتز . کور بر تعصب ، احقچه بر قیصقانجلیق بزی محصور بر قوم حالنده بر اقدی . دائما ظاهری اشکاله طایدق وهیچ بر زمان مسلمان اولمقدن غایه نك انسان اولمق ایدوکنی ادراک ایده مدک . واقعا ، فاتح و سلیمانیه وغیرهم مؤسساتک رهبرلری ده بزی انجق بوصورتله رهبرلک ایده بیلیرلردی . بونک بررهزنلک اولدینی آ کلاما مقده حالامی حلا مصرز . بر اختلاط موجود اولایدی غرب عالمی بزم ملی فضیلتلری بزی اوکره نیر ؛ بزدهخی دره نه سانس ، دن استفاده یه موفق اولوردق ؛ وبلکه اورونه سانس ایتالاده دکل تورکیاده دوغاردی .

نائیا نه حرفلریمز ، نه املا من ، نه ادبیاتمز واردی .

ندقیلرینی ایسته میور ، اونلردن تحاشی ایدیوردی . حالبوکه او ، هیچ دکسه بنم قادار جاهلدی ؛ بونکله برابر بو فکری قبیحه جسارت ایتمه مشدی . . . نه غریبدرکه یوکسک بر تحصیل کورمش ، جوق ذکی بر کاظم قره بکر پاشا او قادار فجا یع تاریخیه واجتماعیه دن صو کرا ، صرف علمی بر مسئله اولان لاتین حرفلرینک قبولی آرزوسنی قبیح ایدیور ؛ وبونا سبب اولارق ، خلاصه ، عالم اسلام نه دیر ؟ دیور ! نهوت عالم اسلام نه دیر ؛ ایشته برکابوس !!! بن بو کابوسک نه قادار قورقونج ومؤثر اولدینی وعالم اسلامک بزم ایچین نه دیدیکنی ونه دیه جکنی بیلمیورم . لاکن بز مسلمانلرک بزمه چاناق قلعه ده فلسطینده ، حجازده ، عراقده وهر یرده نصرانیلر منفعتنه دوکوشده . یکلرینی کوردک وطویدق . کذا انکلیز لر منفعتنه چالیشان معهود خلافت (۱) اوردوسنک انهمزام اخیری اوزرینه بقیه السبوفی دیحک ضربه لریله ایزمیت لیماننده واپوره طیقان انکلیز عسکرلرینک ده بویوک برا کثرتنک هندلی مسلمان افرادی اولدقلرینی اک یقیندن کوردک . بز بر استقلال و خلاص حربی یاپارکن عصر لرجه امدادلرینه قوشدییغمز عالم اسلامک بزه یار دیملرینک درجه سنی کوردک . بو صبغه یی داها جوق تعریف ایتک ممکندر . بو تفصیلاتدن صو کرا کندیلرینه بر سؤال ایرادینه مساعدنه بویورملرینی قره بکر پاشا حاضر تیرندن رجایدرم : بز یالکیز مسلمان می بز ؛ یوقسه هم تورک هم مسلمانمی بز ؟ اکر یالکیز مسلمان ایسه ک بزه عرب حرفلری وعرب دیلی لازمدر . وعلم اولارق قرآن یتیشیر . بونک یاننده ملیت وقومیت قاوغالری ودعوالری یوقدر و اولاماز . اکر تورک ایسه ک بر تورک حرثه محتاجز . بو حرث ایسه هر شیدن اول دیلمزدن باشلایه جقدر . وقیله تحت حکمزمه آلدیغمز اقوامی بلع وتمیل ایده مدیکمزلک اک مهم بر سببی ده متکمل بر لسانه مالک اولمدیغمزدر . کندی لسانمزی قولای وچابوق او قوتوب یازدیرتمق ایچون عربک حرفلری بزه کافی دکدر . اسمانک سمان ایتدیکنه دلیل نقلی وارسه ده حرفلر ایچین بویله بر نقل موجود ده کیلدر . تورکجه منزی سولمتدیکی کبی یازمق اک

عربیجه کله لری ده کل فقط مترادف الالفاظ تورجه
کله لری بیله آیری آیری بلله مدکجه و فرینه ایله معنایلی
بیلمدکجه درست او قومه من و هله چوققلرک او قویه -
بیلملری چوق زوردر . ایشته بر ایکی مثال :

کل (چیچک) ، کل (کلکدن امر حاضر) ، کل
(معهود جلد خسته لنی) ، کل (معهود طوبراق) کل
(عربیجه ، مجموعه ، طوب ، هیئت مجموعه) ، کول
(کولکدن امر حاضر) کول (معروف صوبیریکیتسی)
کول (اودون قازورانی) و قس علیهم الباقی ...

حالبوکه بو کله لر فرانسزجه نك بو کونکی محالریله دخی
التباسه محل قالمق سزین ، اك درست اولارق یازیله بیلیر .

Gul. Guél, Quél, Quil. Gueul. Qul Etc...

هله جغرافیا و تاریخه حائد اسملری حرفلریمزه
دوغرو یازمق و دوغری او قومق بزه هیچ بر زمان
نصیب اولیه جقدر .

* *

هر کسی قورقودان و صوفتالره ، عوامه قارشى بویوک
یر سلاخ تشکیل ایدن مسئلهیه کلیورم : قرآن لاتین
حرفلریله یازیلر می و یو صورت برکناه تشکیل ایتزمی ؟
قرآنك اسلام ایچین بر کتاب مقدس اولدیفنه 'شبهه
یوقدر . فقط بر کتاب مقدس نه در ؟ اللهم قوللرینه
تبلیغ ایتدیکی اصملری اجتوا ایدن بر مجموعه دکلې ؟
بر امرک آ کلاشلمسی مطلوب ایسه عربدن غیری اقوامدن
بلکه بیکده بر کشی لسان قرآنی فهم ایده بیلیر . اناطولی
تورکلری تقریباً سکز میلیون اولدیفنه کوره الیوم اوراده
قرآنی آ کلایان سکز بیک کشی موجود اولدیفنی بکا
کیم تأمین ایده بیلیر .

قرآنك مطلقا عرب حرفلریله یازیلسی ، عرب ایچین
بلکه بر مسئله در . فقط بر تورک ایچین بو مطالعه هیچ
بر زمان وارد دکدر . نه قادر تجوید او قوتورسه کز
او قوتیکز . بر تورک طاش چاتلاسه بر عرب کبی ث .
ح ، خ ، ذ ، ض ، ط ، ظ ، ع ، ق ، حرفلری مخرجه
نام حققی ویردک تلفظ ایده من . چونکه اول باول کندى
آنا دیلنده بو حرفلر هیچ موجود دکدر و تورک

یاریم عصر اوله کنججه یه قادر یازیلن آثارى بویوکون
متبعلردن باشه لرینک او قومه یه قاتلانه جغنی هیچ ظن ایتیم .
ابن کاله ، ابوالسعودلر تورک اوغلی تورک اولدقلری حالده
بر تورک پای تحتنده هان بوتون اثرلری عربجه یازمشلردر !
تورکلرک جهل عمیق و هر تورلو ترقیات مدنیه دن محروم
قالملرینک اسبابی بونلر و بونلره مماثل اولانلردر . بر قوم
لسانیله طانیئر و (انکلتزه) نك جهانشمول بر ایمراطورلق
اولسی دریدنا و طلرینک کثرتندن زیاده لسانلرینک منتشر
بولومسنددر . تلفظجه دیگر لسانلردن داها صعوبتلی
اولدینی حالده بر تورک یاوروسی بر سنه ظرفنده کندینه
یابانچی اولان انکلیزجه یی آنادیلی اولان تورکجه دن داها
زیاده او کره نیر . بو قولایلق ایسه دیگر لسانلرده بلکه
داها زیاده در ؛ بونی بویوک چوجم اوزرنده فعلاً تجربه
ایتیم . تورکجه و فرانسزجه یی عینی کونده تعلمه باشلادی .
آئی آئی صوکر فرانسزجه یی پک ایی قرائت ایتدیکی
حالده بر سنه صوکر کندى لسانی عینی سهولت و درستی
ایله او قویا میوردی ؛ بنم کبی پک چوق بابالرده البته بو
جهتی تجربه ایتمشلردر . صدهه کلیورم .

پاشا حضرتلرینک فکترلرینک دوغرو اولما دیغنی
سویله مک بنم ایچین چوق الیم اولقله برابر اوچ آئی طرفنده
بر تورک چوجغه بویوکونکی حرفلریمزه غزته او قونمق
امکان خارچنده در . بونی هر کون بالذات کوربیورم .
اطفالک تعلیمیه مشغول معلملر ده بو خصوصی تأییدده
بنمله برابردرلر . کسکین ذکالر ممکندر ، که بر استثنا
تشکیل ایتسینلر ؛ مع هذا او کسکین ذکالی چوققلر
بیله عربک لسانمزه قبول ایدیلش مدغم کله لری
قولایقله زور او کره نیرلر . معلملر ، بیلیورم که شا کرد
لرینه مثلاً « که رره » اولان « که ره » یی « که ره »
صورتنده ویا کلاش اولارق او کرتمک اضطرارنده بولور .
ندقلری اعتراف ایتمشلردر . نه دن ؟ چونکه چوجغک
باشقا تورلو قاوراماسی امکانی یوقدرده اوندن . یاریم
عصرلق بر عمردن صوکر بیله الیم کوردیکمز بر عربجه
کله یی یا کلاش او قومده مضطر قالپورز . بو عرب حرفلرینک
بلایی ده کیلده نه در ؟

(قايو دييوركه :

« حرب عموميدن اول اوروپاده ايكي اداره واردي :

۱ — غريده پارله مانتاريزم « مشروطيت جييك كه فرانسه رائكترده تمام و ايتاليا ايله اسپانياده مخفف ايدي .

۲ — مركزي و شرقي اوروپاده « آيسولوتيزم » استبداد، كه آلمانيا و آسترياده معتدل و روسيه ايله توركيه ده خالص ايدي ؛ شيمدي بو ظواهر ك پرده سني قالد يرالم :

۱ — فرانسه ده حكومت عاقل ، موازنه لي ، صلح پرور

بر كو چوك « بورژواي » به عائد ايدي و يا خود اويله كورونويوردي . بو كو چوك بورژوازي شبهه سز كنديش

تشبثلرده بولونمايورد . و كنديسي منحصر آ (كوني كونه حيات) ايله چوق مشغول اولمقله مواخذه ايديله بيليردي .

بونكله برابر او حریت و عدالت اندیشه سي طاشيوردی و اکثریتك حال و وضعی اصلاح ايتك آرزو سنده ايدي .

فقط اونك تعقيب ايتديكي اصلاحات ايشي ، اسكي آريستوقراسيلرله اريسوب قايناشان « يو كسك بورژوازي »

نك مخالفتنه اوضا يوردی .

بو يو كسك بورژوازي ايشلرك اداره سنده اوزون مدت بر حصه رجحان قازانمشدی . فقط مملكت ، اونك

پاپاس طرفدارلني كوسترديكيني ، ارتجاعه سوروكه نديكيني اكلاديقي كون اونى ايش باشندن دفع ايتدی .

كنديلرينه مخصوص حاكميت دن آراي عموميه ايله بويله محروم بر اقيله نجه بوش بره باغيروب چاغيرديلر ؛ نجه

تشبثلردن صوكره آكلاديلر كه مبعوثان مجلسلرلنده ا كثرتي تكرار قازانق فرصتي بولامايا جقلا او وقت باشقه

بر تعبيه مه مراجعته قرار و يرديلر : عوام واهالينك افكارندن دوغان هيئتله حاكم اولمغه جهد ايتديلر . ناتمام بر خلق

حكومتی تشكيل ايتمش اولان بر جمعيتده ثروتك بخش ايتديكي معلومات فائيتيله مملكتك بعض بويوك دواژنده

تكرار قوتلي موقعلر الده ايتمه كه موفق اولديلر . بويول ايله در ، كه پارله مانتو اوزرنده نافذ اوليورلردی .

ماهرانه حساب ايديلن مقاومتلره حكومتك اصلاحات ايشني تأخير ايديله بيلورلردی ، حتى آلالتندن ياپدقلى

تشبثلره خارجي سياست اوزرنده بيله اوينامقه قادر اوليورلردی .

مخارج حروف نامنده برشی طانماز . حرفلرك غجر جلرينك حقی ويره مدكدن صوكر اذاتاً او قوريني قرآن ياكلشدر . واللهك لساني دكلدر . ديك جائز اولسه ، بر تورك قرآن او قوركن اللهك — حاشا — ا كلايه ميه جغني ادعايه جسارت ايدردم .

بر مثال : [فن بعمل مثقال ذره خير آيره] آيت جليله سني بر تورك [فمه من يامل ميسقاله زه رة تين هاي رن يه رة هو] او قوم مقدمه مضطردر . و باشقا تورلوسني دوشونمز بيله . ايمدي بو صورتله تلاوت اولونديجي حلاله بوني لاتين حرفلريله .

Fémén yamél mis-calé zerretin hayrén yérého

طرزنده يازمقدمه ، رجاييدرم ، نه محظور و نه محذور واردر ؟

لاكن شوراسني قافيه يرلشدير مك شجاعتي ايدينه . بيلملي در : صربي حرفلرك غيري حرفلره قرآني يازمق كفر ده كيلدر . و بويله ياپان كافر و عتابه لايق اولماز . ايشته مسئله نك رويي بوراده در .

فلم زاده حقى

هامش — اوچنجي و صوك قسم كله جك نسخه به درج اولنه جقدر ،

آوروپا نزميه كيديور

— ۲ —

ختم . ماقبل ۱۵۲ نجی (اجپاد) نه در . اسبق فرانسه و كلا سندن « قايو » نك اثر مشهورندن نقل ايتديكمز . خاتمه به علاوه شو سطرلری ده ترجمه ايدسيورز هر ايكي مقاله بربري تمام ايددرك تكميل اترك بل كيكي اراه ايدد جكدرد :

مشارايه ، كتابك خاتمه سنده موضوع بحث ايله ديكي فنالقلری جهانك باشنه كتيرن آدملرك بو ايشه ناصل موفق اولدقلىني اونجی صحيفه دن اعتباراً دلائيله برلكده شرح ايتمكده در . اسكيدن حریت و حقیقت طرفداري اولان آوروپا مبطوطانك بو آدملر طرفندن صاتين آلتش برر اسير موقعنه و پارله مانتولرك « اوت افندم » جييك در كه سبه دوشورولمش اولديغني اثبات ايله مكده در .